

УДК 582.95(9): 635.054: 712.253: 630: (477-24)

Шульга В.З., аспірант

Онисько Т.Я., аспірант

Геник Я.В., д-р. с.-г. наук, <https://orcid.org/0000-0002-6079-6827>,

yarhenyk@gmail.com

Горбенко Н.Є., канд. с.-г. наук, <https://orcid.org/0000-0002-6053-6582>,

nata.horbenko@gmail.com

Заячук В.Я., канд. с.-г. наук, <https://orcid.org/0000-0002-0342-2482>,

zayachuk_vsim@ukr.net

Національний лісотехнічний університет України, м. Львів

ГЕОГРАФІЧНА СТРУКТУРА ДЕНДРОФЛОРИ ДЕНДРОЛОГІЧНИХ ПАРКІВ ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ЛЬВІВСЬКОЇ АГЛОМЕРАЦІЇ

Shulha V.Z., Onysko T.Ya., Henyk Ya.V., Horbenko N.Ye., Zayachuk V.Ya.

THE DENDROLOGICAL FLORA GEOGRAPHICAL STRUCTURE OF THE DENDROLOGICAL PARKS FORESTRY ENTERPRISES OF THE LVIV AGGLOMERATION

Наведено географічну структуру колекційного фонду дендрофлори дендропарків лісогосподарських підприємств Львівської агломерації. Означено загальні тенденції формування колекційного фонду та інтродукційних робіт.

Ключові слова: дендропарки, дендрофлора, інтродукція, асортимент рослин, Львівщина.

Актуальність дослідження. У садово-парковому господарстві, зокрема в озелененні малих міст та населених пунктів, використання інтродукованих видів деревних рослин та їх внутрішньовидових одиниць є вирішальним чинником при формуванні нових багатокомпонентних високо естетичних рослинних композицій. В останні десятиліття із набуттям досвіду із введення нових деревних рослин, змінами кліматичних умов та узагальненням набутого досвіду локальних об'єктів, таких як дендропарки лісових підприємств, можна очікувати значних змін у підходах із формування рослинних композицій. Флористичний (географічний) аналіз існуючих насаджень із високою стійкістю до несприятливих біотичних і абіотичних факторів природного середовища дозволяє в подальшому прогнозувати процеси та тенденції введення нових видів деревних рослин, а також успішність введення їх гібридів і сортів.

Огляд літературних джерел. У численних наукових напрацюваннях наведено як результати досліджень, так і особливості флористичної приналежності таксонів і біоекологічні властивості деревних рослин [4,5, 9,10]. Роботи щодо досліджень дендрологічних об'єктів містять також описи території історичних парків, спеціалізованих територій музеїв під відкритим небом [6,7,14,19]. Флористична (географічна) приналежність деревних рослин у комплексі із вивченням фітоценотичних особливостей зростання рослин у межах природних ареалів може сприяти прогнозуванню їх успішної інтродукції [1,9,10]. Необхідно відзначити перспективність введення гібридів і сортів інтродукованих деревних рослин, що поряд із основним видом, введеним успішно, можуть поповнити садово-паркові, лісові та лісомеліоративні насадження, зокрема сорти павловнії повстистої (*Paulownia tomentosa* Sieb. & Zucc.), який відрізняється цінною деревиною та високою декоративністю [12,13].

Методика досліджень. Використано ботанічні, дендрологічні та систематичні методи дослідження для вивчення видового складу та систематичної та флористичної приналежності деревних рослин.

Об'єктом дослідження є колекція дерев і кущів та сформовані насадження Басівського дендропарку Лапаївського лісництва та дендропарки Липниківського і Борщовицького лісництва Львівського надлісництва філії «Карпатський лісовий офіс» ДП «Ліси України». Ці дендрологічні об'єкти виконують насамперед захисні і санітарно-оздоровчі функції [17] та зазнають значних рекреаційних навантажень, а тому вивчення адаптації деревних рослин у цих дендропарках дозволить визначити асортимент деревних видів рослин для заліснення посттехногенних і антропогенно порушених територій [2,3].

Метою роботи є проведення дослідження колекційного фонду деревних рослин трьох дендропарків Львівського надлісництва філії «Карпатський лісовий офіс» ДП «Ліси України» для вивчення та встановлення їх флористичної (географічної) структури.

Флористична структура дендрофлори дендрологічних парків Львівського надлісництва за флористичними областями Голарктичного царства показала особливості та тенденції розподілу деревних рослин за географічним розподілом зростання у природних умовах.

У Басівському дендропарку найбільша кількість деревних видів походить з Циркумбореальної флористичної області Голарктичного царства – 65 (у процентному співвідношенні – 56,52 %) видів. Високою декоративністю та добрим санітарним станом характеризується сосна звичайна (*Pinus sylvestris* L.) [15,16]. Батьківщиною 18 деревних видів (15,65 %) є Східноазійська флористична область Голарктичного царства. 26 деревних видів (22,61 %) природно ростуть на території Атлантико-Північноамериканської флористичної

області Голарктичного царства, 3 види (2,61 %) походять з Ірано-Туранської флористичної області Голарктичного царства та 3 деревні види (2,61 %) – з Середземноморської флористичної області Голарктичного царства.

У Липниківському дендропарку Львівського надлісництва найбільша кількість деревних видів походить з Циркумбореальної флористичної області Голарктичного царства – 27 видів (62,79 %). Батьківщиною 7 деревних видів (16,28 %) є Східноазійська флористична область Голарктичного царства, 6 видів (13,95 %) – території Атлантико-Північноамериканської флористичної області Голарктичного царства. Два деревні види (4,65 %) походять з Ірано-Туранської флористичної області Голарктичного царства та один вид (2,33 %) – з Середземноморської флористичної області Голарктичного царства.

Найбільша кількість деревних видів Борщовицького дендрологічного парку походить з Циркумбореальної флористичної області Голарктичного царства – 29 видів (60,42 %). Батьківщиною 7 видів (14,58 %) є Східноазійська флористична область Голарктичного царства, 9 деревних видів (18,75 %) – території Атлантико-Північноамериканської флористичної області Голарктичного царства. Два деревні види у дендропарку (4,17 %) походять з Ірано-Туранської флористичної області Голарктичного царства та один вид (2,08 %) – з Середземноморської флористичної області Голарктичного царства. Частина з цих деревних видів формують соковиті плоди, які є джерелом недеревної продукції лісу та харчами для дрібних гризунів і птахів [18]. Окрасою Борщовицького дендропарку є розлогі кущі калини звичайної (*Viburnum opulus* L.), особливо в осінній період з наявними гронами червоних плодів [8,11].

Спільними для всіх трьох дендрологічних парків Львівського надлісництва (Липниківського, Басівського та Борщовицького) у флористичній структурі за флористичними областями Голарктичного царства є значне переважання деревних видів Циркумбореальної флористичної області Голарктичного царства – від 56,52 % у Басівському дендропарку до 62,79 % у Липниківському дендропарку. Також подібністю у флористичній структурі за флористичними областями Голарктичного царства цих трьох дендрологічних парків відмічено кількість видів Східноазійської (14,58 – 16,28 %) та Атлантико-Північноамериканської флористичних областей (13,95 – 22,61 %).

Практичне значення одержаних результатів. Отримані результати досліджень можуть використовуватися при плануванні та розробленні заходів із розширення асортименту колекційного фонду Басівського дендропарку Лапаївського лісництва, дендропарків Липниківського і Борщовицького лісництв Львівського надлісництва, складання планів інтродукційних досліджень на основі географічного підходу та при відновленні і залісненні посттехногенних і антропогенно порушених територій.

Список використаних джерел

- 1.Геник Я. В., Дудин Р. Б. Систематична структура дендрофлори та санітарний стан паркових насаджень міст Карпатського регіону України. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування : Лісівництво та декоративне садівництво. Київ : НУБіП України. 2013. Вип. 18.7. Ч. 1. С. 42-52.
- 2.Геник Я. В., Дудин Р. Б., Дида А. П., Марутяк С. Б. Трансформації в зелених насадженнях урбанізованих екосистем Заходу України : монографія. Львів : ННБК "АТБ", 2023. 181 с.
- 3.Геник Я. В., Заячук В. Я., Дида А. П. Посттехногенні екосистеми Заходу України та їх ревіталізація : монографія. Львів : ННБК: АТБ, 2022. 182 с.
- 4.Геник Я.В., Заячук В.Я. Сукцесії рослинності на посттехногенних територіях Коломийського буровугільного родовища. Науковий вісник НЛТУ України: збірник науково-технічних праць. Львів: НЛТУ України. 2015, вип. 25.6. С. 119-124.
<https://nv.nltu.edu.ua/index.php/journal/article/view/923>
- 5.Геник Я.В., Заячук В.Я.. Склад та структура дендрофлори породних відвалів шахт Коломийського вугільного родовища. Науковий вісник НЛТУ України: збірник науково-технічних праць. Львів: НЛТУ України. 2013, вип. 23.8. С. 9-18. Доступно за https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2013/23_8/9_Gen.pdf
- 6.Глоговський Л. В., Шукель І. В., Горбенко Н. Є. та ін. Еколого-біологічні особливості живоплотів в урбанізованому середовищі м. Львів // Вісник Уманського національного університету садівництва. 2025. № 1. С. 67–73. Доступно за <https://doi.org/10.32782/2310-0478-2025-1-67-73>.
- 7.Горбенко Н. Є., Марискевич О. Г., Курницька М. П. та ін. Відтворення елементів садівництва, городництва та рільництва відповідно до історико-етнографічного районування території Музею народної архітектури і побуту у Львові імені Климентія Шептицького // Науковий вісник НЛТУ України. 2021. Т. 31, № 3. С. 41–48. Доступно за <https://doi.org/10.36930/40310306>.
- 8.Заячук В.Я. Біоекологічні особливості зростання та плодоношення калини звичайної в умовах Прикарпаття.: автореф. дис. ... канд с.-г. наук : 06.03.03. Львів, 1996. 22 с. Доступно за https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=uk&user=PmXnWewAAAAJ&citation_for_view=PmXnWewAAAAJ:4DMP91E08xMC
- 9.Заячук В.Я. Дендрологія. Голонасінні. Львів: ТзОВ"Фірма Камула". 2005. 176 с.
https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=uk&user=PmXnWewAAAAJ&citation_for_view=PmXnWewAAAAJ:YFjsv_pBGBYC
10. Заячук В.Я. Дендрологія. Хвойні: навч. посібн. Львів: ТзОВ"Фірма Камула". 2003. 128 с.
https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=uk&user=PmXnWewAAAAJ&citation_for_view=PmXnWewAAAAJ:O3NaXMP0MMsC
11. Заячук В.Я., Цибуля В.С. Види роду Калина (*Viburnum* L.) в озелененні населених місць. Науковий Вісник НЛТУ України: збірник науково-технічних праць. Львів: НЛТУ України. 2013, вип. 23 (11), С. 30-38. Доступно за https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2013/23_11/30_Zaj.pdf
12. Іванюк А.П., Заячук В.Я., Лисюк Р.М., Дармограй Р.Є. Перспективи використання деревини *Paulownia tomentosa* (Thunb.) Steud. Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: Агрономія і біологія. 2023. Том 52. № 2. С. 38-46. Доступно за <https://doi.org/10.32782/agrobio.2023.2.5>

13. Іванюк А.П., Заячук В.Я., Харачко Т.І., Колодій Т.В., М'якуш Б.М. Фізичні властивості деревини павловнії повстистої (*Paulownia tomentosa* (Thunb.) Steud.). Науковий вісник НЛТУ України: збірник науково-технічних праць. Львів: НЛТУ України, 2021, том. 31, №4. С. 71-75. Доступно за <https://doi.org/10.36930/40310411>

14. Курницька М. П., Пархуць Л. В., Горбенко Н. Є. Ландшафтно-історичний аналіз території парку у смт Поморяни // Науковий вісник НЛТУ України. 2019. Т. 29, № 9. С. 32–37. Доступно за <https://doi.org/10.36930/40290905>.

15. Погрібний О.О., Заячук В.Я. Сосна звичайна в лісах Українських Карпат. Монографія. Косів: Писаний камінь. 2017. 192 с. Доступно за https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=uk&user=PmXnWewAAAAJ&citation_for_view=PmXnWewAAAAJ:isC4tDSrTZIC

16. Погрібний О.О., Заячук В.Я. Типологічна оцінка сосни звичайної в Українських Карпатах. Науковий вісник НЛТУ України: збірник науковотехнічних праць. Львів: НЛТУ України. 2013, вип. 23.5. С. 118-128. Доступно за https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2013/23_5/118_Pog.pdf

17. Робулець С.В., Солодкий В.Д., Заячук В.Я. Значення захисних лісів і особливо захисних ділянок лісу Буковинських Карпат у вирішенні екологічних проблем регіону. Науковий вісник НЛТУ України: збірник науково-технічних праць. Львів: НЛТУ України. 2011. вип. 21 (7), С. 59-61. Доступно за https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2011/21_7/59_Rob.pdf

18. Рябчук В.П., Заячук В.Я. Рациональне використання недревних ресурсів як засіб підвищення продуктивності лісу. Науковий вісник НЛТУ України. Львів : 2004, Вип. 14.5. С. 254-260. Доступно за https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2004/14_5/51.pdf

19. Скрипченко Н. В., Нужи́на Н. В., Ковальська Н. П. та ін. Структурно-функціональні особливості стебла та кореневища *Schisandra chinensis* (Turcz.) Baill. // Науковий вісник НЛТУ України. 2024. Т. 34, № 3. С. 63–70. Доступно за <https://doi.org/10.36930/40340308>.